

Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” București
Departamentul Studii Doctorale

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

CAMIL PETRESCU – JOCUL IDEILOR
ÎN OGLINZI PARALELE

Teatrologul, Dramaturgul, Managerul

Conducător științific
Prof.univ.dr. Ludmila Patlanjoglu

Doctorand
Ruxandra Vera Ștefan

2022

CUPRINS

ARGUMENT.....	4
----------------------	----------

Capitolul I. ALCĂTUIREA UNEI PERSONALITĂȚI

I.1 La confluența secolelor al XIX-lea și al XX-lea.....	9
I.2 Contextul socio-politic. Războiul.....	15
I.3 Efervescenta culturală interbelică a României.....	22
I.4 Mentori și modele.....	29
I.5 Un poetic început.....	36

Capitolul II. PORTRET ÎN OGLINZI PARALELE

II.1 Teatrologul

II.1.1 <i>Modalitatea estetică a teatrului și Modalitatea artistică a teatrului</i>	40
II.1.2 <i>Revista Teatrul</i>	58
II.1.3 <i>Leccióniile de regie experimentală</i>	65
II.1.4 <i>Cotidianul Omul liber – rubrica Între oglinzi paralele</i>	75

II.2 Dramaturgul

II.2.1 <i>Delimitări pentru autorii dramatici</i>	85
II.2.2 <i>Drama de idei</i>	94
II.2.3 <i>Conflict dramatic. Teme și motive</i>	107
II.2.4 <i>Spațiul</i>	110
II.2.5 <i>Timpul</i>	117
II.2.6 <i>Didascaliile</i>	118
II.2.7 <i>Eroul</i>	120
II.2.8 <i>Antieroul</i>	135
II.2.9 <i>Personajele secundare</i>	140
II.2.10 <i>Personajul feminin</i>	143
II.2.11 <i>Tipologiile istorice</i>	151

II.3 Managerul	
II.3.1 Director al Teatrului Național București.....	155
II.3.2 Membru în Comitetul de lectură al T.N.B.	160
II.3.3 Vicepreședinte al Societății Autorilor Dramatici Români (SADR).....	161
II.3.4 Opera Română – militând pentru înființare.....	165

Capitolul III. CUVÂNT CAMILPETRESCIAN ÎN SUNET ȘI IMAGINE

III.1 <i>Jocul ielelor</i> în trei ipostaze.....	168
a. <i>Jocul ielelor</i> , regia: Crin Teodorescu, Teatrul Mic din București, 1965.....	173
b. <i>Jocul ielelor</i> , regia: Dan Necșulea, Televiziunea Română, 1982.....	178
c. <i>Cei care plătesc cu viața</i> , regia: Șerban Marinescu, Casa de Film Patru, 1989.....	182

III.2 Scenă, Film, Radio

a. <i>Danton</i> , regia: Horea Popescu, Teatrul Național București, 1974.....	188
b. <i>Mitică Popescu</i> , regia: Cristian Hadji-Culea, Teatrul Mic, 1984.....	192
c. <i>Suflete tari</i> , regia: Cornel Todea, Televiziunea Română, 1979.....	195
d. <i>Bălcescu</i> , regia: Mihai Zirra, Societatea Română de Radiodifuziune, 1965.....	198

CONCLUZII.....	203
BIBLIOGRAFIE.....	208
ANEXE.....	218

Cuvinte cheie: Camil Petrescu, absolutul, jocul ideilor, dreptatea socială, drama de idei, tipologii, intelectualul, teatrolog, interbelic, conflict dramatic.

ARGUMENT

Motto: *O dramă nu poate fi întemeiată pe indivizi de serie, ci axată pe personalități puternice, a căror vedere îmbrățișează zone pline de contradicții.*¹

Camil Petrescu

Creația și personalitatea dramaturgului și teatrologului român Camil Petrescu este tema pe care am ales să o aprofundez pe parcursul cercetării doctorale. Așa cum surprinde citatul ales drept motto, constantele întregii lui activități sunt convingerile puternice, uneori contradictorii, pe care le-a purtat de-a lungul tuturor operelor sale, fie ele piese de teatru, romane sau scrieri teoretice. Urmăresc să identific și să analizez aceste convingeri de ordin structural și ideologic, pentru că, în spațiul românesc, ele stau la baza literaturii și teatrului, reprezentând un început pentru modernitate (subiecte și personaje citadine) și pentru alinierea la exigențe artistice europene. Având în vedere pregătirea mea anterioară, studii de licență și masterat în Teatrologie – Jurnalism teatral, management cultural, m-am axat pe piesele și scrierile de teatru, fără să aprofundez opera lirică, epică și filosofică a scriitorului.

Prin cele două romane din programa obligatorie de liceu – *Patul lui Procust* și *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* – Camil Petrescu îi cucerește și îi intrigă pe adolescenți. La vârsta la care viața îți este necunoscută, la vârsta marilor speranțe, a siguranței căminului familial și a iubirilor care nu lasă răni, ci doar îți învață sufletul să creadă, să sper, să se bucure, dar și să plângă eliberator, cele două romane au avut un aport important pentru ceea ce ar putea însemna viața, în marea ei nesiguranță. Și totuși, ceea ce a înlesnit citirea celor două opere menționate este tocmai tonul adolescentin, pregătit de lupta cu obstacolele întâlnite în cale, un ton lucid, conștient, dar și îmbătat de senzații trecătoare, influențabil. Rândurile curgeau

---

¹ Petrescu, Camil, *Comentarii și delimitări în teatru*, Editura Eminescu, 1983, p. 127

unele după altele și generau expansiunea universului interior în care luau naștere imagini, întrebări, idei ce păreau atât de valoroase încât mă străduiam să nu le uit și le repetam de câteva ori înainte de a trece mai departe. Încă de pe atunci am înțeles că protagoniștii din universul de creație al lui Camil Petrescu se luptă să nu fie „indivizi de serie”². Mediocritatea nu este, însă, ușor de evitat, pentru că este o stare confortabilă care nu îți aruncă ființa în ciocniri interioare și exterioare puternice. Datorită acestui tip de receptare timpurie am ales să studiez „jocul ideilor” regăsit în piesele și scrierile despre teatru ale lui Camil Petrescu.

În plus, apreciez că nu s-a scris îndeajuns despre ipostaza sa de om de teatru; s-a scris despre cea de romancier, cea de filosof, dar omul de teatru Camil Petrescu este un teren care necesită a fi reconsiderat. Se observă, totodată, că mulți practicieni ai scenei se apropie greu de piesele sale, considerându-l prea analitic. Deși are verb puternic, personaje bine structurate, chiar dacă dezbaterea este una de factură universală, există clar o rețineră în a aborda scenic creațiile sale. Așa cum se poate vedea în prezenta lucrare de doctorat, operele dramatice ale lui Camil Petrescu conțin toate elementele pentru a avea ecou și în afara granițelor țării. Este nevoie să descoperim ce a condus, totuși, la ocolirea lor. Doar limba de circulație restrânsă să fie motivul? Henrik Ibsen a reușit să contracizeze claustrarea socio-etnică și artistică la care te supune o limbă natală care nu se bucură de vorbitori în mai multe colțuri ale lumii. Ar fi fost nevoie ca operele lui Camil Petrescu să fie traduse în alte limbi de circulație internațională, ar fi fost nevoie să fie apreciat încă din timpul vieții, ceea ce nu s-a întâmplat, ci au fost destui cei care i-au contestat operele, printre care Eugen Ionescu, Eugen Lovinescu, Pamfil Șeicaru, Nicolae Carandino. Nici Ibsen nu a fost inițial apreciat în țara sa și a ales exilul autoimpus, ca mai apoi, în mod paradoxal, să aibă parte de funeralii de stat chiar în Norvegia. Camil Petrescu a ales să nu își părăsească țara, pentru care a luptat în război, pierzându-și auzul ca urmare a unui bombardament. În *Fals tratat pentru uzul autorilor dramatici*³ descrie o scenă din război când, pe front, printre sutele de fugari, descurajarea îl cuprindea, dar a hotărât să rămână neclintit în speranța că, prin puterea exemplului, va reuși să mențină pe poziție rândurile de apărare. Mărturisește, totodată, că simțea același lucru în legătură cu aportul său în societate: și-a impus să fie un exemplu pentru cei din jurul său.

---

² Petrescu, Camil, *Comentarii și delimitări în teatru*, Editura Eminescu, 1983, p. 127

³ Cuprins în volumul *Comentarii și delimitări în teatru*, Editura Eminescu, 1983

Necesitatea lucrării mele se referă, prin urmare, la reconsiderarea operei acestui autor care reprezintă pentru generațiile ce au urmat un deschizător de drumuri, un mentor și o sursă de inspirație. Un spirit în continuă frământare, de formație filosofică, Camil Petrescu a coagulat domenii diverse și a amplasat coordonate teoretice și practice pentru o profesie nouă: cea de teatrolog. Cei care i-au urmat au beneficiat de un fundament solid în trasarea propriului lor drum.

În ceea ce privește noutatea acestei lucrări, ea constă în abordarea personalității creatoare a lui Camil Petrescu din trei perspective: cea de teatrolog, de dramaturg și de manager de teatru. Aș dori ca tocmai prin această abordare lucrarea să fie utilă oamenilor de teatru și studenților din învățământul artistic, cu o mențiune specială teatrologilor. Camil Petrescu a fost unul dintre primii teatrologi români, poate tocmai cel care a ridicat teoria și critica de teatru la nivelul celor europene, făcând mereu referire la diferiți autori și regizori străini marcanți și lansând concepte valabile și astăzi.

În cele trei capitole ale tezei **Camil Petrescu – Jocul ideilor în oglinzi paralele. Teatrologul, Dramaturgul, Managerul** am încercat să cuprind întreaga sa activitate întreprinsă în plan teatral, pornind de la contextul care l-a format, precum și creațiile viitoare, din alte sfere artistice, generate de operele sale, interacțiunea lor cu posteritatea.

Primul capitol, intitulat **Alcătuirea unei personalități**, își propune să surprindă spiritul veacului în care s-a născut și s-a dezvoltat personalitatea lui Camil Petrescu: care erau cele mai importante evenimente la nivel mondial, cât de puternic l-a marcat războiul, cine i-a fost contemporan și a făcut parte din perioada de efervescentă culturală interbelică, ce mentori a avut și ce alte personalități ale culturii naționale și universale i-au trezit interesul, devenindu-i modele.

Cel de-al doilea capitol, **Portret în oglinzi paralele**, cuprinde trei mari subcapitole, cele trei fațete pe care le regăsim și în titlu: **Teatrologul, Dramaturgul, Managerul**. Primul subcapitol se concentrează pe scrierile sale teoretice și anume *Modalitatea estetică a teatrului* și *Modalitatea artistică a teatrului*, urmate de activitatea sa publicistică la rubrica zilnică *Între oglinzi paralele* din cotidianul *Omul liber* și în revista *Teatrul*, pe care el însuși a înființat-o. Lecțiile de regie experimentală fac parte tot din contribuția sa teoretică la practica teatrală. **Dramaturgul**, cel de-al doilea subcapitol, se deschide cu reflecțiile lui Camil Petrescu despre condiția autorilor dramatici și despre rigorile pe care trebuie să le aibă, mai ales la întâlnirea propriului text cu actorii, pentru a continua cu o analiză amănunțită a ceea ce înseamnă drama de idei și toate elementele pe care le conține. **Managerul** este cel de-al treilea subcapitol, cea mai

importantă funcție în această calitate având-o la Naționalul bucureștean, chiar dacă pentru un timp destul de limitat: doar 10 luni.

Cel de-al treilea și ultimul capitol al tezei este destinat confruntării dramaturgiei în spectacole remarcabile pe scenă, pe ecran și la radio: **Cuvânt camilpetrescian în sunet și imagine**, cu două subcapitole (**Jocul ielelor în trei ipostaze** și **Scenă, Film, Radio**). Alegerea celor trei producții anume din **Jocul ielelor în trei ipostaze** este motivată în primul rând de materialul critic pe care l-am putut găsi și care atestă impactul pe care l-a avut respectiva montare. În plus, atât montarea de teatru TV în regia lui Dan Necșulea, cât și filmul realizat de Șerban Marinescu pot fi vizionate în întregime, reprezentând un material de analiză palpabil. De asemenea, filmul *Cei care plătesc cu viața* este realizat în anul de grație 1989, anul revoluției decembriste. Dacă în piesa *Jocul ielelor* este amintită greva muncitorilor, *Cei care plătesc cu viața* închide metaforic acest cerc al revoltei tocmai prin aceia care se sacrifică pentru instaurarea unui nou regim, unui nou mod de viață. În subcapitolul **Scenă, Film, Radio** am ales să nu trec cu vederea punerea în scenă a singurei comedii scrise de Camil Petrescu, precum și a celor două piese istorice în care dramaturgul a reușit recompunerea a două mari personalități care au încercat și, parțial, au reușit să schimbe în bine cursul a două țări. Tot din acest subcapitol nu putea să lipsească cealaltă puternică dramă de idei și anume *Suflete tari*.

Firul roșu care străbate întreaga teză este pasiunea sau chiar obsesia, am putea spune, pe care Camil Petrescu a avut-o pentru idee în sens platonician, acela de exprimare a unui adevăr primordial, pur, nealterat. A fost fascinat de felul în care ideile iau naștere prin diferite asocieri tainice, de frumusețea pe care o pot cuprinde, de puterea de reprezentare și convingere pe care o au. Și-a exprimat această fascinație în poezia intitulată chiar *Ideea*, din care voi reda câteva fragmente: „*Bibliotecile cu rafturi și zăbrele / Sunt pline / De tomuri grele / Pergamente și colecții vechi neprețuite / Legate-n marochine, / În care zac orânduie / Ierarhic sub capitole și titluri / Mii și milioane de idei, / În zeci de mii de tomuri, anexe / Și opusculi / Cu pagini încărcate de calcule subtile / Ca mici desene / -Arabescuri- / De cercuri seci, de semne / Și magice majuscule. Dar în ele / Nu sunt decât cadavre de idei, / Căci scrisul tot / E doar gândire veșted conservată / Și-nchisă subt formule și subt chei. (...)*

Dar eu, / Eu am văzut idei. / Întâia oară, brusc, fără să știu, / De dincolo de lucruri am văzut ideea, / Cum vezi, când se despică norii grei / Și negri / Zigzagul de argint al fulgerului viu. / Și de atunci / -Neliniștit de depărtarea suavă și adâncă / De toate tâlcurile, cheile- / Ca un bolnav

cu ochii țintuiți de lună / Pe care norul o ascunde încă, / Fără durere, fără bucurie, / Eu caut în natură pretutindeni, ideile. (...) Eu sunt dintre acei / Cu ochi halucinați și mistuiți lăuntric, / Cu sufletul mărit / Căci am văzut idei.”⁴

Regăsim reflectată în aceste rânduri aceeași nemulțumire și același dispreț față de superficialitatea lumii care alege cantitatea în locul calității și interpretăm ideile văzute de dramaturg ca aflarea adevărilor supreme care stau la baza lumii, pentru că le mai numește „tâlcurile” sau „cheile”. A vedea Adevărul nu poate rămâne fără repercusiuni: „ochi halucinați”, „mistuiți lăuntric”, „suflet mărit”, pentru că nimeni nu poate privi *Lumina Lumii* fără să își dorească mereu perfecțiunea. Camil Petrescu va asemăna ideile cu niște iele care îl fac să orbească sau chiar să își piardă viața pe cel care le vede dansând noaptea în pădure, pedepsindu-l pentru curiozitatea și nesăbuiința lui. De altfel, piesa *Jocul ielelor* a rămas emblematică pentru dramaturgia autorului. Paradoxul minții strălucite care încearcă să-și găsească împlinirea alături de o ființă mediocră sau chiar josnică este cea mai puternică temă din toată creația camilpetresciană. Surprinde în acest fel și antagonismul original dintre cele două principii: masculin și feminin. Bărbatul este veșnicul neînțeles, femeia se hrănește din neliniștile și trăirile intense ale bărbatului, devenind ea însăși o poezie, o idee. Ca un fapt divers, dar și ca o concretizare vizuală a acestei dihotomii de neîmblânzit dintre masculin și feminin, transcriem impresia istoricului Ioan Massoff asupra spațiului locativ al dramaturgului: „*Originală locuința d-lui Camil Petrescu, cu maldăre de dosare prin toate colțurile și cu poze cu «vampe» de cinematograf prinse de oglinda garderobului.*”⁵ Cel adesea suspectat de misoginism nu poate trăi fără subiectul „urii” sale, căruia foarte puțin îi mai trebuie pentru a fi de fapt profund admirat și iubit.

Camil Petrescu a fost un spirit bântuit care și-a dorit să formeze un context prielnic pentru creațiile viitoare, fie ele din sfera literaturii dramatice, teoriei teatrale sau realizărilor scenice. În prezenta teză de doctorat studiez acest teren, pentru că am convingerea că poate fi revalorificat.

---

⁴ Petrescu, Camil, *Ideea*, poem disponibil online: <https://poetii-nostri.ro/camil-petrescu-ideea-poezie-id-13138/>, accesat la data de 05.09.2019

⁵ Nistor, Ana-Maria, *Piața teatrului – scena interbelică văzută de scriitori* –, Editura Academiei Române, București, 2013, p. 111

CONTINUITATE

Scrisul nu este niciodată ușor. Cu timpul, și-a căpătat statutul de act de creație, dar el este, înainte de toate, un act de voință. Acest fapt se poate desprinde limpede din scriitura lui Camil Petrescu. Tot el ne convinge în scrierile sale teoretice că nimic nu se poate înfăptui fără colaborarea unuia cu altul. Regizorul nu se poate exprima artistic fără actori, actorii fără text și lista continuă. În cazul scrisului, materialul de lucru sunt propriile gânduri, dar și multe idei adunate din cărți. De multe ori pare că nici un gând nu este propriu, original. Toate au fost induse într-un fel sau altul sau chiar împrumutate de-a gata. Dacă aruncăm din sertarele minții toate fițuicile de pe care am „copiat” exprimări, cu ce rămânem? Oare vom mai putea spune ceva sau vom tăcea, contemplând „pereții lumii”, într-o consimțire a unui binecunoscut gând al filosofului Lucian Blaga, o consimțire devenită nevoie de a respira: „eu nu strivesc corola de minuni a lumii.” Într-un fel, după ce am parcurs o mare parte din opera lui Camil (poezii, publicistica, piesele și teoria de teatru, romane), avem sentimentul că autorul s-a temut de tăcere, s-a temut că va ajunge la acest adevăr imuabil: nu poți fi original decât dacă ți se întâmplă pur și simplu să fii original. În rest, totul a fost, doar că ai voie să reiei, cu încredință și umor față de propria persoană și față de viața însăși.

„S-a vorbit mult, și scris de asemenea, despre pluriactivitatea lui Camil Petrescu, despre capacitatea sa de a se orienta, cu rezultate fertile, «spre cele mai felurite zone ale artei și științei.» În Addenda la falsul tratat, creatorul găsea explicația în faptul că fiecare domeniu a fost abordat separat, pe lungi perioade de timp, cu atenție concentrată doar asupra-i, păstrând doar domeniul respectiv «în spațiul minții». Ar mai exista o explicație pe care o întâlnim sugerată ades. Opera sa, gândită, dintru început, în desfășurarea sa inițială («voi scrie până la 25 de ani versuri, pentru că este vremea iluziilor și a versurilor, voi scrie între 25 – 30 de ani teatru, pentru că teatrul cere și o oarecare experiență și o anumită vibrație nervoasă» ș.a.m.d. – propunere făcută sieși în 1919), reprezenta, după spusa scriitorului, «un tot ce trebuia să se realizeze după structură proprie». Pe măsură ce aprofundăm creația camilpetresciană, o descoperim, într-adevăr, ca pe un tot perfect articulat, compus din elemente unitare, în coerență cu restul.”⁶ Modul de lucru programatic, sârguincios, concentrat a făcut posibilă alcătuirea întregii opere lirice, epice, dramatice, filosofice, pe care a lăsat-o în urmă. Într-adevăr însetat de

---

⁶ Ichim, Florica, *Camil Petrescu și „actele de cataliză spirituală”*, revista *Teatrul*, nr. 9, an XXIX, 1984, p. 19

absolut, ca de un întreg armonios, Camil Petrescu și-a impus să abordeze diferitele forme de scriitură, lucrând neobosit. Ce fel de piese de teatru ar fi scris dacă s-ar fi dedicat doar genului dramatic? Poate ar fi avut o mai mare libertate în tratarea subiectelor, replici mai aerisite. Cu toate acestea, așa cum am putut înțelege, textele sale reprezintă o școală de gândire și interpretare pentru regizori și actori, și o provocare de natură uman-filosofică pentru spectatori. *Cuvântul camilpetrescian* s-a dovedit a avea noblețe, însușire atât de căutată de autor.

Noi, cei de astăzi, bineînțeles că ne punem problema actualității operei sale, temă pe care trebuie însă să o privim din ambele perspective. Dacă autorul a reușit să pună la temelia creației sale elemente cu caracter universal, dar și dacă tipul nostru de sensibilitate – al celor care nu demult făceam cunoștință cu calculatorul și peste câțiva ani ne așteptăm rândul pentru a face călătorii în spațiu – mai poate primi ceea ce opera ne oferă. Tipul actual de sensibilitate, de receptare artistică este, mai mult decât orice, tribut ar forței vitezei și e pregătit să primească mai degrabă pastile de artă. De aici tot curentul postmodernist sau chiar post-postmodernist (numit și metamodernism sau post-milenialism), vehiculat de o parte a teoreticienilor, cu multele lui forme de teatru *altfel*, structuri care nu s-au mai putut numi doar teatru, ci: in-yer-face theatre, performance, teatru-dans, dans-teatru, happening, teatru-documentar etc. Discuția despre actualitate este una complexă, pentru că în mod autentic nimic din ce aparține trecutului nu este actual... dar, totul poate fi actualizat. Aceasta i se întâmplă chiar și Marelui Will. Trăim epoca adaptărilor și, prin urmare, există autori preferați actualizărilor și autori de care posteritatea se apropie mai greu. Cauzele sunt dificil de identificat, pentru că, dacă intrăm într-un labirint al comparațiilor și diferențelor dintre autori, vom obține un șir îndelung de afirmații ce vor suna astfel: „Da, dar și la acela întâlnim... și celălalt a scris despre asta...” sau „Cel care a scris primul a fost..., dar celălalt nume a rămas în istorie” ș.a.m.d.

Istoria este un mecanism care se alcătuiește independent de cei care o trăiesc, precum am surprins în prima parte a acestei lucrări, prezentând contextul social-politic al Primului Război Mondial și al perioadei interbelice. Acea acțiune care atunci a stârnit un război, la un secol distanță, poate reprezenta o știre obișnuită care impune doar reacții formal-diplomatice din partea celorlalte țări. În plus, nu acel act singular a avut așa un mare impact, ci el a însemnat doar *a apăsa pe trăgaci*. Marile transformări au loc în subsidiar, într-un spațiu pe care nu îl putem delimita și, cu atât mai puțin, stăpâni. Aceasta este, de fapt, istoria – o sumă de potențialități într-o mișcare browniană.

Luând în considerare argumentele de până acum și referindu-ne strict la opera dramatică a lui Camil Petrescu (cea teoretică fiind de incontestabilă utilitate pentru cei de specialitate), ea este actuală prin conținut, dar nu și prin formă. Forma este cea care sperie și, totodată, și munca de extragere a substanței. Revenind la articolele pe care le scrie în revista *Teatrul* în cadrul rubricii *Despre unele probleme*, ne amintim că dramaturgul român condamna naturalismul, dar admira și urmărea să respecte în stilul său de scriitură realismul. Nuanțele nu întârzie să apară: atunci cum de l-a apreciat atât de tare, până la a-i fi sursă primordială de inspirație, pe Marcel Proust, dar pe Cehov nu?! Unul dintre răspunsuri se întoarce la tipul de sensibilitate, la receptorii afectiv-estetici ai fiecărui individ, circumscris, totodată, sensibilității colective a generației din care face parte.

„La sfârșitul secolului al XIX-lea și de-a lungul celui contemporan, realismul s-a îndreptat apoi, aproape în întregime, spre analiza psihologică aprofundată, începând cu Proust. S-a urmărit cunoașterea mai adâncă a omului, pătrunderea în zonele subconștientului și inconștientului, și deși mulți scriitori s-au situat pe poziția izolării în propria lor conștiință, murmurul realității dinafară n-a putut fi oprit cu totul la porțile eului.”⁷ În aparență, Camil Petrescu nu a fost un izolat, numai dacă luăm în considerare implicarea lui în viața social-artistică, cu un scurt interludiu de început în cea politică. În esență însă, el reprezintă portretul mizantropului care, chiar dacă a suferit de pierderea progresivă a auzului, nu a putut să oprească murmurul unei crude realități exterioare. A ales să îl sublimeze în opera sa care, pe parcurs, a devenit mai rece, mai ermetică, dar care a păstrat în ea sensibilitatea și profunzimea regăsite în aceste versuri de tinerețe:

„[...]

Iar după noi

Lumi fără număr vor veni

Neconținut un azi va înflori

Și cine poate bănuși

Ce siderale bucurii

---

⁷ Dima, Al., *Conceptul de literatură universală și comparată – Studii teoretice și aplicative*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967, p. 41

*Vor înălța pe cei ce vor veni?*⁸

Pentru cei ce au venit, Camil Petrescu reprezintă un model de structură, într-o lume care, în ultimii 30 de ani, a accelerat trepidant spre disoluție prin risipire, prin experimentarea multor forme, care rulate și tocite adesea, și-au pierdut din substanță. Individul este de-a dreptul hipnotizat într-o lume a stimulilor agresivi, care prin acțiunea lor consecventă asupra creierului uman, îi răpesc libertatea. Îi induc o stare de amorțeală, pentru că mintea încearcă să se protejeze, să rămâne consecventă cu ea însăși, dar societatea este una distopică. Această problemă a omului lipsit de libertate, acutizată din nou astăzi (anul 2020, 2021), din neașteptat de multe puncte de vedere (fizic, moral, afectiv, interuman), este tema fundamentală a operei dramatice și epice a lui Camil Petrescu și, prin urmare, un punct nevralgic extrem de actual care traversează întreaga lui creație. Camil a tras un semnal de alarmă încă de la începutul Primului Război Mondial, când sublinia neconcordanța dintre bătaia cu flori de la șosea și imaginile terifiante de la Verdun. Acum astfel de imagini sunt la tot pasul. Societatea a devenit imună la catastrofe și chiar, în mod bolnav, avidă de ele. Camil a reclamat lipsa de substanță și de structură încă de acum 100 de ani, deranjând pe mulți la vremea aceea, care asemenea personajelor din poveștile pentru copii, uitaseră sau nu voiau să facă efortul de a fi prevăzători. Nu e prea târziu nici acum să ne sprijinim pe ceea ce a câștigat pentru cultura românească un autor precum Camil Petrescu, oferindu-l spre cunoaștere și în străinătate, acolo unde deocamdată cu greu și-a făcut drum. În prezent, când lumea, fără să fie conștientă, este în căutare de modele autentice, de structură, de ordinea necesară viețuirii în libertate, opera lui Camil Petrescu devine un valoros bun exportabil. Teoria lui de teatru și eseurile din *Teze și antiteze* sunt puncte fundamentale de plecare în înțelegerea unor autori și regizori la care lumea de specialitate se întoarce de fiecare dată, ale căror nume au fost deja vehiculate de-a lungul tezei. Piese sale sunt un exponent just al teatrului realist, plasându-se, la o privire de ansamblu, ca atmosferă și tip de replică, lângă cele ale lui George Bernard Shaw, Henrik Ibsen și Eugene O'Neill. Bineînțeles că acest demers de popularizare peste hotare începe cu un laborios demers de traducere, dar efortul merită, chiar și doar în lumina faptului de a găsi un răspuns concret la întrebarea: cum e perceput un atât de devotat părinte al teatrului românesc de vorbitorii altor limbi?

---

⁸ Petrescu, Camil, *Vanitas*, poem disponibil online la: <http://poetii-nostri.ro/camil-petrescu-vanitas-poezie-id-29876/>, accesat la data de 28.06.2021.

Ne reamintim de portretul în cuvinte pe care i-l face filosoful Constantin Noica lui Camil Petrescu, în care îi subliniază aceeași febrilitate de care atât de mulți contemporani ai săi au pomenit. Văzută uneori ca susceptibilitate, natura proteică îi permitea să treacă de la filosofie la cronică sportivă, putea să-și asume orice rol, fie cel de filosof, eseist, poet, romancier, dramaturg sau chiar matematician. Noica amintește de manuscrisul operei filosofice *Doctrina substanței*, deus la Vatican⁹, și mărturisește că el și colegii săi de generație (Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Petre Comarnescu, Petru Manoliu) s-au îndoit chiar de existența acestui manuscris. Își exprimă regretul pentru această necredință și pentru faptul că nu a reușit să intre mai mult în contact cu omul extraordinar care era Camil Petrescu. De altfel, omagiul pe care i-l aduce este de factură unică în conștiința posterității. Constantin Noica afirma: „*I-a lipsit puțin de tot (nici astăzi n-aș putea spune ce anume) spre a fi un geniu.*”¹⁰

Prin ceea ce scria Camil în data de 18 decembrie 1935 în *Note zilnice*, înțelegem felul în care se raporta el la ideea de creație de geniu: „*Cu adevărat mare nu poate deveni decât cel care are atâta imaginație încât să refacă mental, într-o intensitate egală cu a concretului, toate experiențele pe care le-a făcut omenirea până la el, rămânând să depășească lumea printr-o experiență nouă.*”¹¹ Chiar dacă i-a lipsit sau nu acel „*puțin de tot*”, opera sa ne oferă o experiență nouă prin consecvența și arta cu care a urmărit exprimarea unor idei pure, născute din limpezimea unei gândiri șlefuite de experiențe de viață transformatoare și de propriile asidue căutări. Prin spiritul său analitic, exigent cu sine, obiectivat, Camil Petrescu a instituit profesia de teatrolog, dovedind că teatrul este o știință înainte de a fi o artă. A acoperit o gamă largă de stiluri de scriitură, excelând în fiecare dintre ele și rămânând o figură emblematică, un mentor în cele două vaste domenii: al teatrului și al literaturii.

Repunerea în discuție a unor creații despre care există sentimentul că s-a spus totul este un demers mai mult decât necesar, pentru că fiecare *timp prezent* are propriile resorturi de receptare a unor valori devenite parte a istoriei. Teza de față este o invitație la recitirea operelor

---

⁹ Printre contemporanii lui Camil Petrescu circula informația conform căreia acesta depusese la Vatican un exemplar din amplul studiu filosofic *Doctrina substanței*, pentru a avea siguranța că este ferit de distrugerile provocate de război. Faptul a fost infirmat ulterior de autor.

¹⁰ Petrescu, Camil, *Eugen Lovinescu – Sub zodia seninătății imperturbabile*, Fundația Culturală „Camil Petrescu” prin Editura Cheiron, București, 2013, prefață de Florica Ichim, p. 27

¹¹ Petrescu, Camil, *Note zilnice*, Fundația Culturală „Camil Petrescu” prin Editura Cheiron, București, 2008, p. 64

lui Camil Petrescu în cheie *actuală*, filtrată prin dezbateri stringente din prezent: rolul intelectualului chemat să dea o direcție unei societăți în derivă, corupția care denaturează ideea de putere, rolul femeii în societate, relația masculin-feminin – egalitate sau război tăcut?, umanitatea omului scindată între zeci de *adevăruri* posibile, sacrificiul de sine în scopul salvării altor vieți.

Opera camilpetresciană se bucură de perenitate și reprezintă o poartă spre cultura lumii, în dialog cu cea românească. Totodată, ca orice mare creator, el își păstrează aura de mister, astfel încât materialul pe care l-a lăsat drept moștenire, alcătuit atât din scrierile teoretice, cât și din cele literar-dramatice, nu s-a epuizat, ci poate fi analizat din noi și noi perspective, demers care va aduce generațiilor viitoare satisfacția unor importante descoperiri.

BIBLIOGRAFIE

Bibliografie Camil Petrescu

- Petrescu, Camil**, *Caragiale în vremea lui*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957
- Petrescu, Camil**, *Cetatea literară* (revista), Fundația Culturală „Camil Petrescu” – Revista „Teatrul azi” prin Editura Cheiron, București, 2014
- Petrescu, Camil**, *Comentarii și delimitări în teatru*, Editura Eminescu, București, 1983
- Petrescu, Camil**, *Despre critică și public*, *Rampa*, XIII, 3068, 13 aprilie 1928
- Petrescu, Camil**, *Doctrina substanței*, vol. I – II, apărute cu sprijinul AFCN la Fundația Culturală „Camil Petrescu”, București, 2010
- Petrescu, Camil**, *Eugen Lovinescu – Sub zodia seninătății imperturbabile*, Fundația Culturală „Camil Petrescu” prin Editura Cheiron, București, 2013
- Petrescu, Camil**, *Husserl. O introducere în filozofia fenomenologică*, Editura Actaeon Books, Baia Mare, 2019
- Petrescu, Camil**, *Ibsen*, *Rampa*, XIII, 3044, 16 martie 1928
- Petrescu, Camil**, *Însemnări teatrale*, vol. I – II, Fundația Culturală „Camil Petrescu”, București, 2005
- Petrescu, Camil**, *Între actor și autor*, *Rampa*, VIII, 2170, 21 ianuarie 1925
- Petrescu, Camil**, *Mitică Popescu*, *Caietele Cetății Literare*, București, 1928
- Petrescu, Camil**, *Note zilnice*, Fundația Culturală „Camil Petrescu”, București, 2008
- Petrescu, Camil**, *Opinii și atitudini*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1964
- Petrescu, Camil**, *Publicistică*, vol. I, Ediție, prefață și note de Florica Ichim, Editura Minerva, București, 1984
- Petrescu, Camil**, *Teatru*, vol. I – II, Editura Minerva, București, 1981
- Petrescu, Camil**, *Teatru*, vol. I – IV, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957
- Petrescu, Camil**, *Teatrul de idei*, *Rampa*, XIII, 3092, 17 mai 1928
- Petrescu, Camil**, *Teatrul de avangardă*, *Rampa*, XIII, 3209, 3 octombrie 1928

Petrescu, Camil, *Teatrul românesc de azi*, *Gazeta*, I, 210, 22 noiembrie 1934

Petrescu, Camil, *Teze și antiteze*, Editura Minerva, București, 1971

Petrescu, Camil, *Trei primăveri*, Ediție alcătuită de Simion Dima, Editura Facla, Timișoara, 1975

Exegeze despre creația camilpetresciană

Aderca, Felix, *Despre Camil Petrescu, Mărturia unei generații*, Editura pentru Literatură, București, 1967

Arghezi, Tudor, *Camil Petrescu, Tablete de cronicar*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1960

Baciu, Gabriela, *Actorul în variile tipologii scenice din dramaturgia lui Camil Petrescu. Pentru un teatru lucid*, Editura Universitară, București, 2012

Băicuș, Iulian, *Opera lui Camil Petrescu*, Editura Corect Books, București, 2012

Berlogea, Ileana, *Teatrul românesc în secolul XX*, Editura Fundația Culturală Română, București, 2000

Brădățeanu, Virgil, *Istoria literaturii dramatice românești și a artei spectacolului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1982

Călin, Liviu, *Camil Petrescu în oglinzi paralele*, Editura Eminescu, București, 1967

Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1982

Călinescu, Matei, *Camil Petrescu, Aspecte literare*, Editura pentru Literatură, București, 1965

Cioculescu, Șerban, *Camil Petrescu și știința, Varietăți critice*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1966

Crohmălniceanu, Ovid S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I -III, Editura Minerva, București, 1972

Elvin, B., *Camil Petrescu*, Editura pentru Literatură, București, 1962

Ghidirmic, Ovidiu, *Camil Petrescu sau patosul lucidității*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1975

- Ghițulescu, Mircea**, *Istoria literaturii române: dramaturgia*, Editura Academiei Române, București, 2007
- Iacob, Iolanda**, *Metamorfozele Eului în proza lui Camil Petrescu*, teză de doctorat, Facultatea de Litere, Universitatea din Oradea, 2009
- Ilovici, Mihail**, *Tinerețea lui Camil Petrescu (1894 – 1921)*, Editura Minerva, București, 1971
- Ionesco, Eugène**, *Note și contranote*, Editura Humanitas, București, 1992
- Ionesco, Eugène**, *Nu*, Editura Humanitas, București, 2011
- Lovinescu, Eugen**, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Minerva, București, 1989
- Lovinescu, Eugen**, *Portrete literare*, Editura Alcalay & Calafateanu, București, 1925
- Massoff, Ioan**, *Teatrul românesc – privire istorică*, Editura pentru Literatură, București, 1961
- Milcu, Maria Elena**, *Camil Petrescu între tragedia clasică și generația etică de la 1930*, teză de doctorat, Facultatea de Litere și Arte, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, 2006
- Modola, Doina**, *Dramaturgia românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983
- Niculescu, Ionuț**, *Directorii Teatrului Național din București*, Editura Nemira, București, 2002
- Petre, Cipriana**, *Didascalii în opera lui Camil Petrescu*, Editura IDEA, Cluj-Napoca, 2001
- Petrescu, Aurel**, *Opera lui Camil Petrescu*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972
- Popa, Marian**, *Camil Petrescu*, Editura Albatros, București, 1972
- Sârbu, Ion**, *Camil Petrescu*, Editura Junimea, Iași, 1973
- Sebastian, Mihail**, *Eseuri. Cronici. Memorial*, Editura Minerva, București, 1972
- Serghi, Cella**, *Pe firul de păianjen al memoriei*, Editura Polirom, Iași, 2013
- Solomon, Dumitru**, *Problema intelectualului în opera lui Camil Petrescu*, E.S.P.L.A., București, 1958
- Tertulian, Nicolae**, *Perspective contemporane*, Editura Cartea Românească, București, 1981
- Tertulian, Nicolae**, *Substanțialismul lui Camil Petrescu*, Editura pentru Literatură, București, 1968

- **Articole**

- Alexandrescu, Matei**, *O oră cu d. Camil Petrescu, Facla*, XII, 738, 17 iulie 1933
- Bogza, Geo**, *O oră cu Camil Petrescu, Contemporanul*, 21 (555), 24 mai 1957
- Călinescu, George**, *A murit Camil Petrescu?*, *Contemporanul*, 20 (554), 17 mai 1957
- Caraion, Ion**, *Camil Petrescu, Lumea*, II, 35, 2-16 iunie 1946
- Jebeleanu, Eugen**, *Interviu cu Camil Petrescu, România literară*, nr. 4, 1933

Bibliografie generală

- Acterian, Haig**, *Cealaltă parte a vieții noastre*, Editura Institutul European, Iași, 1991
- Acterian, Haig**, *După un veac de teatru românesc*, Editura Bucovina, Iași, 1937
- Acterian, Haig**, *Gordon Craig și ideea în teatru*, Editura Vremea, București, 1936
- Acterian, Haig**, *Pretexte pentru o dramaturgie românească*, Editura Vremea, București, 1936
- Adler, Alfred**, *Cunoașterea omului*, Editura Științifică, București, 1991
- Adler, Alfred**, *Sensul vieții*, Editura IRI, București, 1995
- Allain, Paul; Harvie, Jen**, *Ghidul Routledge de teatru și performance*, Editura Nemira, Colecția Yorick, București, 2012
- Anzieu, Didier**, *Psihanaliza travaliului creator*, Editura Trei, București, 2004
- Appia, Adolphe**, *Opera de artă vie*, Editura UNITEXT, București, 2000
- Aristotel**, *Poetica*, Editura Științifică, Colecția Biblioteca Filozofică, București, 1957
- Artaud, Antonin**, *Teatrul și dublul său*, Editura Echinoux, Cluj-Napoca, 1997
- Banu, George**, *Ultimul sfert de secol teatral. O panoramă subiectivă*, Editura Paralela 45, București, 2003
- Barba, Eugenio**, *Casa în flăcări. Despre regie și dramaturgie*, Editura Nemira, Colecția Yorick, București, 2013
- Baștovoi, Savatie**, *A iubi înseamnă a ierta*, Editura Cathisma, 2000
- Bălănescu, Sorina**, *Dramaturgia cehoviană – simbol și teatralitate*, Editura Junimea, Iași, 1983

Bălcescu, Nicolae, *Opere alese*, vol. I, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1960

Blaa, Lucian, *Trilogia culturii*, Editura Humanitas, București, 2018

Beligan, Radu, *Pretexte și subtexte*, Editura Meridiane, București, 1968

Benois, Luc, *Semne, simboluri, mituri*, Editura Humanitas, București, 1997

Bentoiu, Annie, *Timpul ce ni s-a dat. Memorii 1944 – 1959*, Editura Humanitas, București, 2019

Berdiaev, Nikolai, *Împărăția lui Dumnezeu și împărăția cezarului*, Editura Humanitas, București, 1998

Berdiaev, Nikolai, *Sensul creației*, Editura Humanitas, București, 1992

Bergson, Henri, *Teoria răsului*, Editura Institutul European, Iași, 1992

Berlogea, Ileana, *Istoria teatrului universal*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1982

Berlogea, Ileana, *Teatrul românesc/Teatrul universal. Confluențe*, Editura Junimea, Iași, 1983

Berlogea, Ileana, *Teatrul și societatea contemporană*, Editura Meridiane, București, 1985

Berlogea, Ileana, *A. Strindberg – un precursor singuratic al dramaturgiei contemporane*, Editura Academiei Române, București, 2011

Berlogea, Ileana, *Pirandello*, Editura Academiei Române, București, 2011

Bloom, Harold, *Eugene O'Neill*, Editura Infobase Publishing, New York, 2007

Bodea, Dorin, *Manager, lider sau antreprenor?*, Editura Result, 2014

Boia, Lucian, *De ce este România altfel?*, Editura Humanitas, București, 2013

Boia, Lucian, *O istorie a imaginarului*, Editura Humanitas, București, 2000

Boia, Lucian, *Sfârșitul Occidentului? Spre lumea de mâine*, Editura Humanitas, București, 2013

Bonet, Lluís; Schargorodsky, Hector, *Managementul teatrelor. Modele și strategii pentru organizații și instituții de spectacol*, Editura Pro Universitaria, București, 2017

Bourdieu, Pierre, *Despre televiziune*, Editura Art, București, 2007

Brecht, Bertolt, *Scrieri despre teatru*, Editura Univers, București, 1977

Brook, Peter, *Fără secrete. Gânduri despre actorie și teatru*, Editura Nemira, București, 2012

Brook, Peter, *Spațiul gol*, Editura Nemira, București, 2014

Bruckner, Pascal, *Mizeria prosperității*, Editura Trei, București, 2002

Bruckner, Pascal, *Noua dezordine amoroasă*, Editura Trei, București, 2005

Brune, François, *Fericirea ca obligație*, Editura Trei, București, 2003

Büchner, Georg, *Pagini alese*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1967

Cazaban, Ion, *Scena românească și expresionismul*, Fundația Culturală „Camil Petrescu” prin Editura Cheiron, București, 2012

Cazaban, Ion, *Scenografia românească în secolul XX (Decorul)*, Editura Cheiron, București, 2017

Caragiale, Ion Luca, *Opere*, vol. IV, Editura pentru Literatură, București, 1965

Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Polirom, Iași, 2005

Cenean, Ștefania, *Evoluția scenografiei Sec. XIX – XX*, Editura U.N.A.T.C Press, București, 2007

Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, vol. I – III, Editura Polirom, Iași, 2016

Ciobotari, Călin, *De la Shakespeare la Cehov. Hamlet în livada de vișini*, Editura Junimea, Iași, 2018

Ciobotari, Călin, *Regizorul și textul. Practici de lectură*, Editura Artes, Iași, 2017

Ciulei, Liviu, *Cu gânduri și cu imagini*, Editura IglooProfil, București, 2009

Comarnescu, Petru, *Ion Sava*, Editura Meridiane, București, 1966

Connor, Steven, *Cultura postmodernă. O introducere în teoriile contemporane*, Editura Meridiane, București, 1999

Craig, Edward Gordon, *Despre arta teatrului*, Editura Fundația Culturală „Camil Petrescu”, București, 2012

Culianu, Ioan Petru, *Călătorii în lumea de dincolo*, Editura Nemira, București, 2006

Dodin, Lev, *Călătorie fără sfârșit*, Editura Fundația Culturală „Camil Petrescu”, București, 2008

Domenach, Jean-Marie, *Întoarcerea tragicului*, Editura Meridiane, București, 1994

Drăghicescu, Dumitru, *Din psihologia poporului român*, Editura Albatros, București, 1995

Drimba, Ovidiu, *Istoria teatrului universal*, Editura VESTALA, București, 2008

Drucker, Peter, *Despre profesia de manager*, Editura Meteor Publishing, București, 2006

- Durand, Gilbert**, *Arte și arhetipuri*, Editura Meridiane, București, 2003
- Eco, Umberto**, *Opera deschisă*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969
- Eco, Umberto**, *Despre televiziune*, Editura Polirom, București, 2021
- Evseev, Ivan**, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994
- Eliade, Mircea**, *Sacrul și profanul*, Editura Humanitas, București, 2000
- Ernst, Cassirer**, *Eseu despre om*, Editura Humanitas, București, 1994
- Evdokimov, Paul**, *Vârstele vieții spirituale*, Editura Humanitas, București, 2009
- Evola, Julius**, *Fizica și metafizica sexului*, Editura Humanitas, București, 1994
- Faguet, Émile**, *Drama antică, drama modernă*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971
- Faucheux, Michel**, *Istoria răului*, Editura Lider, București, 2007
- Figueiredo, de Ivo**, *Henrik Ibsen: The Man and The Mask*, Editura Yale University Press, New Haven, 2019
- Freud, Sigmund**, *Psihanaliza colectivă și analiza eului*, Editura Cartex, București, 2016
- Gorceakov, N.M.**, *Leccióni de regie ale lui Vahtangov*, Editura Nemira, București, 2017
- Grotowski, Jerzy**, *Către un teatru sărac*, Fundația Culturală „Camil Petrescu” prin Editura Cheiron, cu sprijinul Institutului Polonez din București, 2009
- Harari, Noah Yuval**, *Sapiens. Scurtă istorie a omenirii*, Editura Polirom, Iași, 2017
- Harari, Noah Yuval**, *21 de lecții pentru secolul XXI*, Editura Polirom, Iași, 2018
- Hausvater, Lupu Ada**, *Manifestul broaștei țestoase - Sistemul de regie al lui Vsevolod Meyerhold și teatrul românesc contemporan – de la teorie la exemplificări scenice*, Editura Universitaria, Craiova, 2017
- Hill, A. Linda; Lineback, Kent**, *Exceleța în management*, Editura Litera, Chișinău, 2015
- Huizinga, Johan**, *Homo ludens*, Editura Humanitas, București, 2012
- Jung, Carl Gustav**, *Tipuri psihologice*, Editura Trei, București, 2004
- Kalamiros, Alexandros**, *De la Facere la Apocalipsă*, Editura Lumea Crediței, București, 2005
- Kott, Jan**, *Shakespeare, contemporanul nostru*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969
- Lehmann, Hans Thier**, *Teatrul postdramatic*, Editura UNITEXT, București, 2009

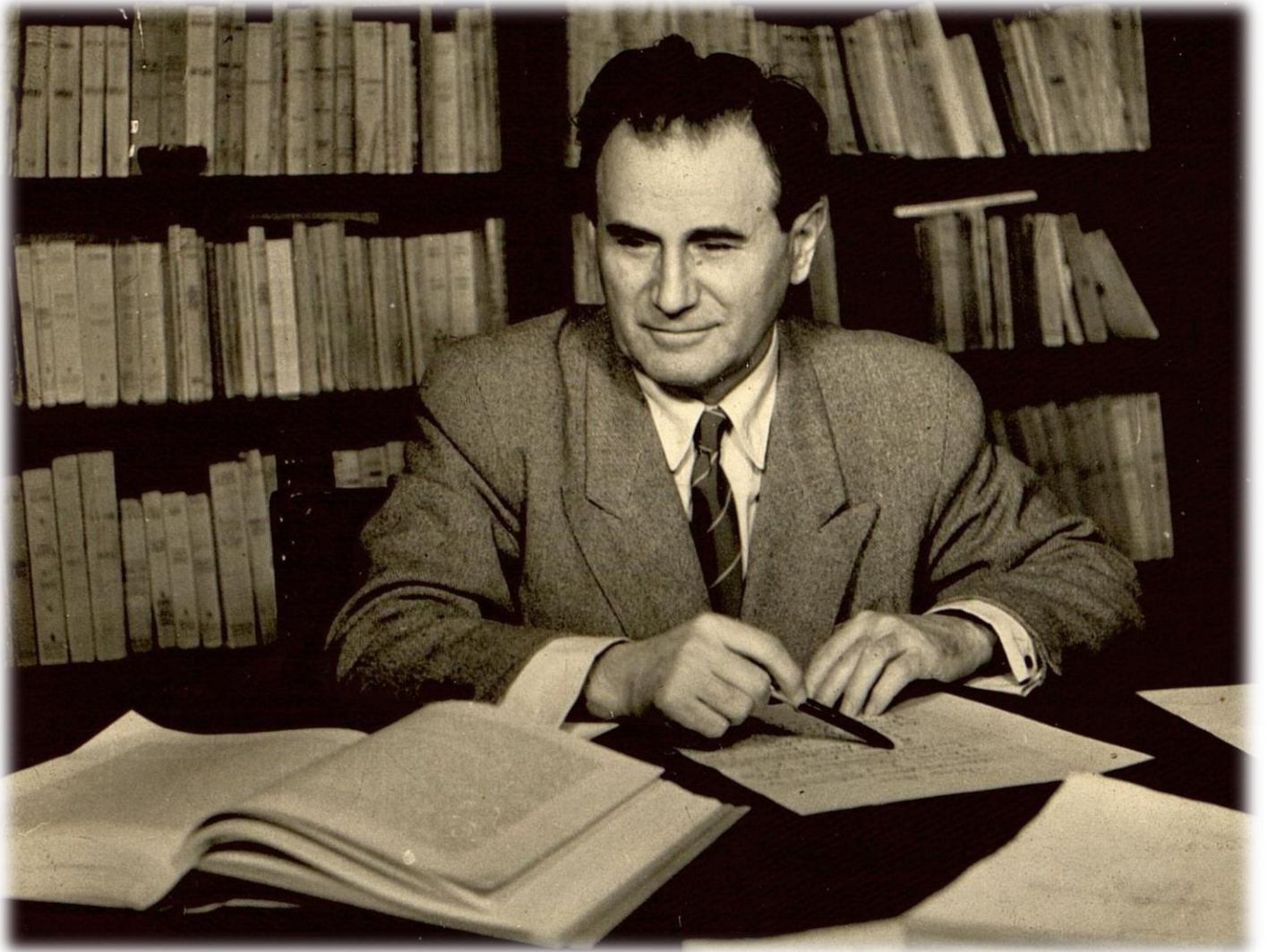
- Lewis, C. S.**, *Despre minuni. Cele patru iubiri. Problema durerii*, Editura Humanitas, București, 1992
- Liiceanu, Gabriel**, *Tragicul – O fenomenologie a limitei și depășirii*, Editura Humanitas, București, 1994
- Long, C. Chester**, *The Role of Nemesis in the Structure of Selected Plays by Eugene O'Neill*, Editura De Gruyter Mouton, Berlin, 1968
- Lorenz, Konrad**, *Cele opt păcate capitale ale omenirii civilizate*, Editura Humanitas, București, 2006
- Lupan, Radu**, *George Bernard Shaw*, Editura ESPLA, București, 1958
- Mandea, Nicolae**, *Teatralitatea – un concept contemporan*, U.N.A.T.C. Press, București, 2006
- Marcus, Solomon**, *Timpul*, Editura Albatros, București, 1985
- McLuhan, Marshall**, *Mass-media sau mediul invizibil*, Editura Nemira, București, 1997
- Mărgineanu, Ioana**, *Teatrul și artele poetice*, Editura Univers, București, 1986
- Meyer, Michael**, *Ibsen: A Biography*, Editura Doubleday, New York, 1971
- Meyerhold, V. E.**, *Despre teatru*, Editura Fundația Culturală „Camil Petrescu”, București, 2011
- Mitter, Shomit; Shevtsova, Maria**, *Cincizeci de regizori cheie ai secolului 20*, Editura UNITEXT, București, 2010
- Moldovan, Ion**, *Cornel Todea – dincolo de regie*, Editura Didactica Publishing House, București, 2021
- Morar, Vasile**, *Estetica – Interpretări și texte*, Editura Universității din București, 2008
- Nietzsche, Friedrich**, *Nașterea tragediei*, Editura Meridiane, București, 1978
- Nistor, Ana-Maria**, *Piața teatrului – scena interbelică văzută de scriitori –*, Editura Academiei Române, București, 2013
- Nistor, Ana-Maria**, *Urzeala teatrului*, Editura Artes, Iași, 2017
- Noica Constantin**, *Sentimentul românesc al ființei*, Editura Eminescu, București, 1972
- Ortega, y Gasset José**, *Studii despre iubire*, Editura Humanitas, București, 1995
- Patlanjoglu, Ludmila**, *Regele scamator. Ștefan Iordache*, Editura Nemira, București, 2017
- Pârvulescu, Ioana**, *Întoarcerea în Bucureștiul interbelic*, Editura Minerva, București, 2012

- Pepino, Cristian**, *De la video la virtual. Imaginea în spectacolul contemporan*, Editura U.N.A.T.C. Press, București, 2007
- Pintilie, Lucian**, *Bricabrac*, Editura Humanitas, București, 2003
- Pleșu, Andrei**, *Minima moralia*, Editura Cartea Românească, București, 1988
- Popescu, Marian**, *Drumul spre Ithaca: De la text la imaginea scenică*, Editura Meridiane, București, 1990
- Rebreanu, Liviu**, *Opere*, vol. XVII, *Jurnal (1927 – 1944)*, Editura pentru Literatură, București, 1998
- Rougemont, de Denis**, *Partea diavolului*, Editura Humanitas, București, 2006
- Runcan, Miruna**, *Teatralizarea și reteatralizarea în România (1920 – 1960)*, Editura Eikon, București, 2003
- Saiu, Octavian**, *În căutarea spațiului pierdut*, Editura Nemira, București, 2008
- Sartori, Giovanni**, *Homo videns. Imbecilizarea prin televiziune și post-gândirea*, Editura Humanitas, București, 2005
- Sava, Ion**, *Teatralitatea teatrului*, Editura Eminescu, București, 1981
- Săceanu, Amza**, *Horea Popescu, creator de spectacole memorabile*, Editura Rampa și Ecranul, București, 2002
- Schechner, Richard**, *Performance – introducere și teorie*, Editura UNITEXT, București, 2009
- Schlegel, Jean-Louis**, *Legea Domnului contra libertății oamenilor. Integrisme și Fundamentalism*, Editura Runa, 2005
- Sebastian, Mihail**, *Jurnal 1935 – 1944*, Editura Humanitas, București, 2021
- Sf. Augustin de Hipona**, *Despre iubirea absolută*, Editura Polirom, Iași, 2003
- Sf. Augustin de Hipona**, *Despre natura Binelui*, Editura Anastasia, 2007
- Shaw, George Bernard**, *The Quintessence of Ibsenism*, University of California, 1951
- Shaw, George Bernard**, *Pagini alese*, Editura Meridiane, București, 1971
- Silvestru, Valentin**, *Personajul în teatru*, Editura Meridiane, București, 1966
- Simion, Eugen**, *Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă*, Editura Cartea Românească, București, 1981
- Stanislavski, Konstantin Sergheevici**, *Munca actorului cu sine însuși*, vol. I – II, Editura Nemira, Colecția Yorick, București, 2013, 2014

- Steiner, Georg**, *Moartea tragediei*, Editura Humanitas, București, 2008
- Süskind, Patrick**, *Despre iubire și moarte*, Editura Humanitas, București, 2015
- Teodorescu, Crin**, *Maeștri ai teatrului românesc în a doua jumătate a secolului XX*, U.N.A.T.C. Press, București, 2001
- Todorov, Tzvetan**, *Noi și ceilalți. Despre diversitate*, Editura Institutul European, Iași, 1999
- Tofler, Alvin**, *Puterea și mișcarea*, Editura Antet, București, 1995
- Tomlinson, John**, *Globalizare și cultură*, Editura Amarcord, Timișoara, 2002
- Tonitza-Iordache, Michaela; Banu, George**, *Arta teatrului*, Editura Nemira, București, 2004
- Ubersfeld, Anne**, *Termenii cheie ai analizei teatrului*, Editura Institutului European, Iași, 1999
- Vasiliu, Mihai**, *Istoria teatrului românesc*, Editura Albatros, București, 1971
- Vasiliu, Dan**, *De ce surâde Shakespeare?*, Editura Aius, Craiova, 1994
- Vasiliu, Dan**, *Politicile culturale – secvențe majore*, U.N.A.T.C. Press, București, 2004
- Vianu, Tudor**, *Scrieri despre teatru*, Editura Eminescu, București, 1977
- Zamfirescu, Ion**, *Istoria universală a teatrului*, vol. I-IV, Editura Aius, Craiova, 2004
- Zamfirescu, George Mihail**, *Mărturii în contemporaneitate*, Editura Minerva, București, 1974
- Zărnescu, Maria**, *Muzici și muze - de la piesa de teatru la musical*, Editura Nemira, București, 2015
- XXX**, *Teatrul Mic – 50 de ani*, coordonat de Alina Epîngeac și Camelia Vlăduț, Teatrul Mic, București, 2013
- XXX**, *Europele din Europa, Sec XX (10-12/1999)*
- XXX**, *Globalizare și Identitate, Secolul 21, 7-9/2001*
- XXX**, *Gutenberg Computer Internet, Secolul 20, 4-9/2000*
- XXX** *Jurnalul lui Tezeu, Secolul 20, 109/1970*
- XXX** *Limbaje / Languages, Secolul 20, 1-2-3/1995*
- XXX** *Politicul, Secolul 20, 10-11-12/1996*

ANEXE

Camil Petrescu

Sursa: Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române
<https://mnlr.ro/camil-petrescu-omul-care-vedea-idei/>

MUNICIPIUL BUCUREȘTI

Primăria Sectorului I Galben
Oficiul Central de Stare Civilă

EXTRACT

Actelor de NAȘTERE pe anul 1894

No. 2252

Anul una mie opt sute nouăzeci și patru

Titlu Aprilie ziua doi și se pozează la orele cum se pozează meridiene:

Act de naștere la copil al lui Camil
de sex masculin, născut la noia alceoruteni
lunii la orele unu și post meridiene în orașul București, la
casa situată din strada Filantropia No. —
fi D. Camil Petrescu de ani 28 de profesie funcționar
și a D. Ana Maria S. Chelaru de ani 33 de profesie casnică
după declarațiunea făcută de către D. Alexandru Andriescu de ani
56 Teatru Sp. Filantropia care ne-a prezentat copilul

Martori au fost:
D. Nikolai Brebukescu de ani 59, de profesie scriitor
din strada Acropolis No. unosecut și
D. Costache Dumitrescu de ani 39, de profesie scriitor
din strada Acropolis No. unosecut
care au subscris acest act după ce li s-a citit împreună cu Noi și cu declarant.
Constatat după lege cu Noi Stefan Vellescu Causilien
al Comunei București și Ofițer al Stării Civile. Martori n-au știut subscrie

Extractul s'a liberat în fața notariului și s'a verificat de mână în data de — la ora — conform cu — și —

DECLARANT: (ss) Alex. Andriescu
Martori: (ss) N. Brebukescu
(ss) C. Dumitrescu
OFIȚER AL STĂRII CIVILE: (ss) Stefan Vellescu

Pentru conformitatea extractului:
Dat la doi ale lunii Martie anul una mie nouă sute
treizeci și opt

OFIȚER AL STĂRII CIVILE: — DIRECTOR: —

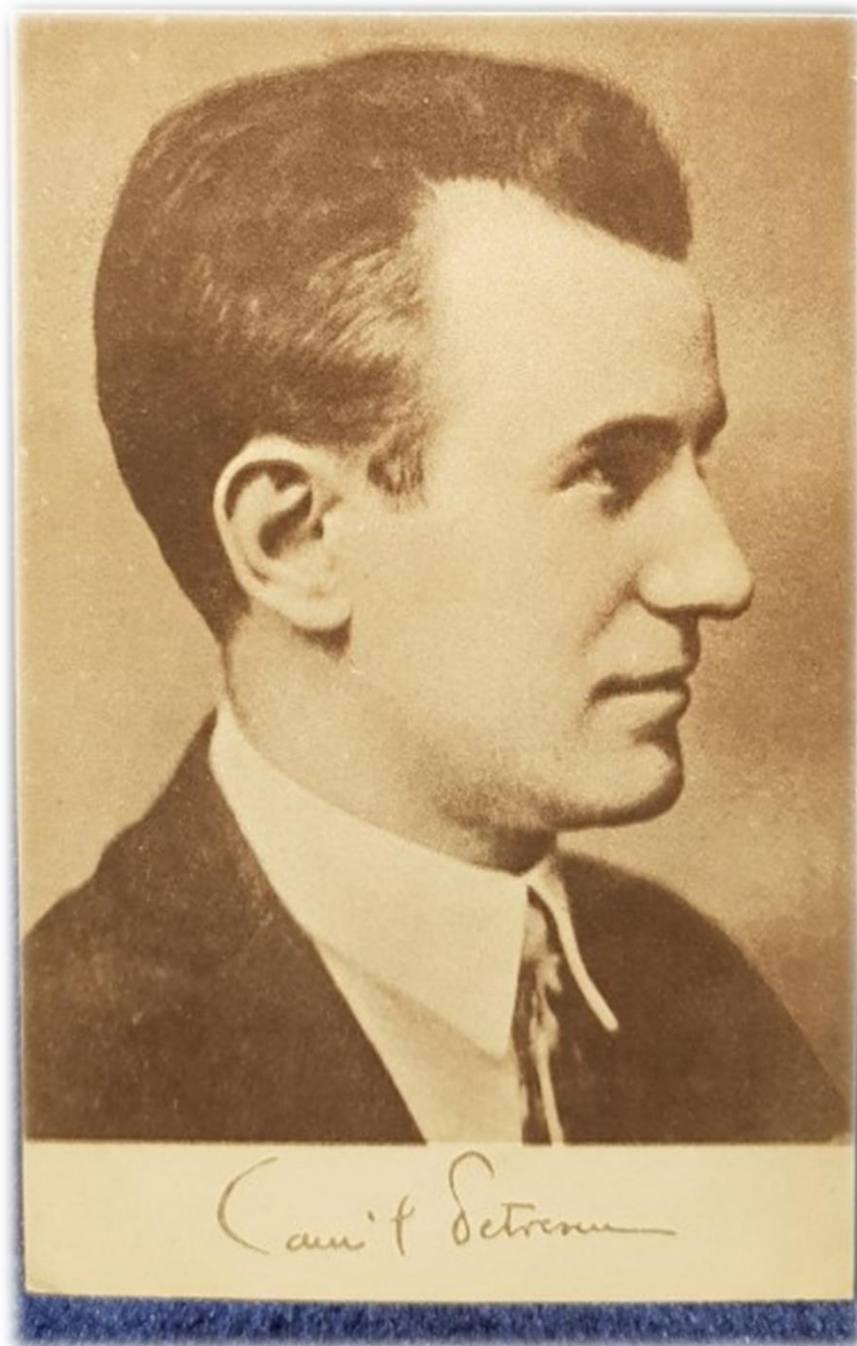
No. 14753

Certificatul de naștere al lui Camil Petrescu

Sursa: Arhiva criticului de teatru Florica Ichim

Sursa: <https://www.anticariat-unu.ro/camil-petrescu-foto-tip-cp-p156611>

Historier T. 3., 1915

„Eu trebuie să cred în ceva.”
Scumpului meu Constant,
în care cred neștrămutat, cu aceeași dragoste și
recunoștință.

Camil

2 august 1915

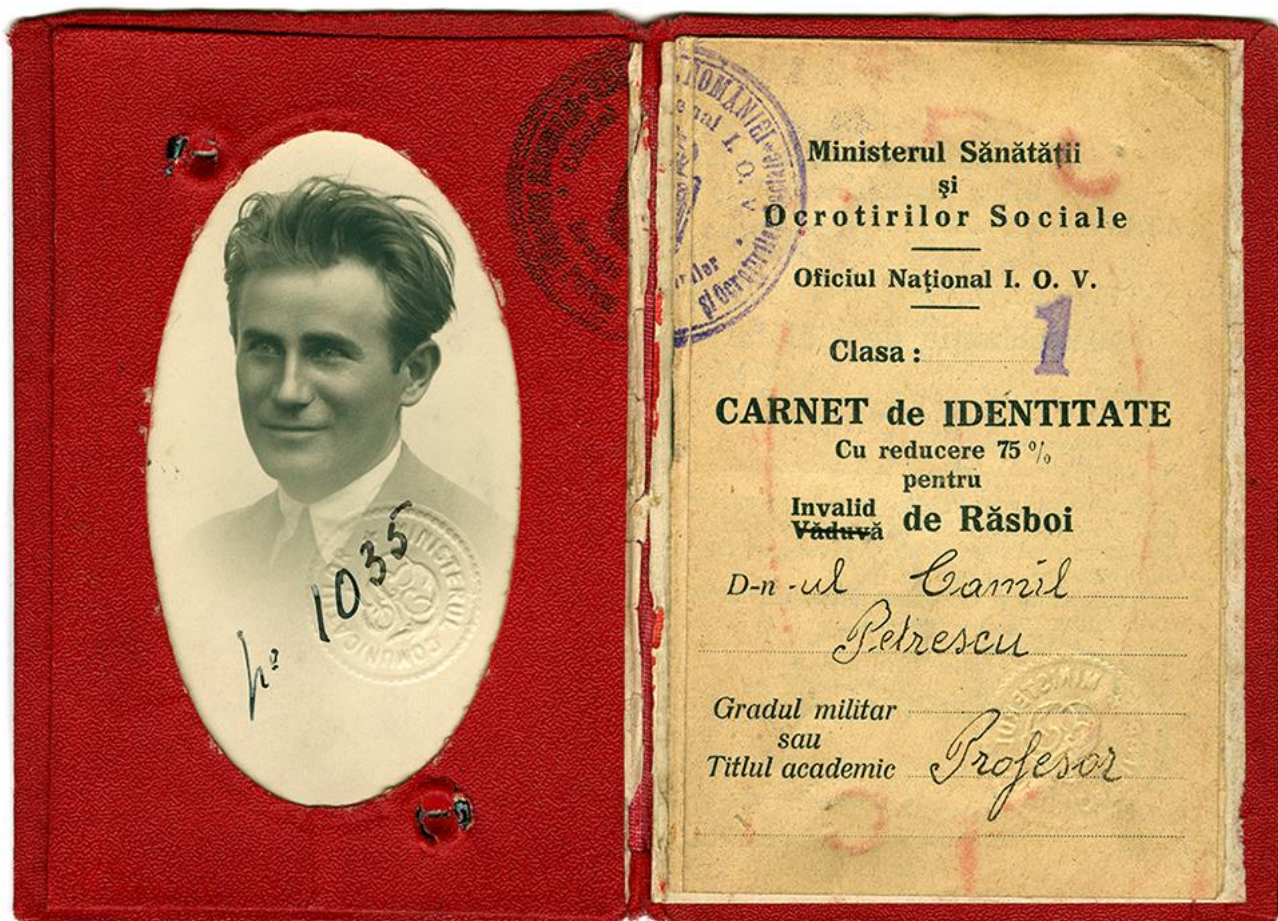

Camil Petrescu alături
de un camarad de arme

MNIR

Sursa: Fototeca Muzeului Național
de Istorie a României

Carnetul de veteran al lui Camil Petrescu

Sursa: Arhiva Muzeului Național al Literaturii Române
<https://mnlr.ro/camil-petrescu-omul-care-vedea-idei/>

Camil Petrescu la masa de lucru, scriind piesa
de teatru *Caragiale în vremea lui*

Sursa: Arhiva criticului de teatru Florica Ichim

**Scriitorul, alături de soția sa, Eugenia Marian,
și de cei doi copii,
Camil Aurelian și Octavian Eugeniu**

Sursa: <https://www.larevista.ro/portret-de-dragoste-cella-serghi-si-camil-petrescu/>

Camil Petrescu cu Alexandru Rosetti, editor al operei sale

Sursa: Arhiva criticului de teatru Florica Ichim

Portret al lui Camil Petrescu
realizat de pictorul și scenograful George Löwendal

Sursa: Arhiva criticului de teatru Florica Ichim

Sursa: <https://www.libertatea.ro/lifestyle/camil-petrescu-biografie-3407858>

Universul literar

Anul XLIV Nr. 18

29 Aprilie 1928

5 Lei

GALERIA SUFLETULUI ROMÂNESC

Anul XLIV nr.18

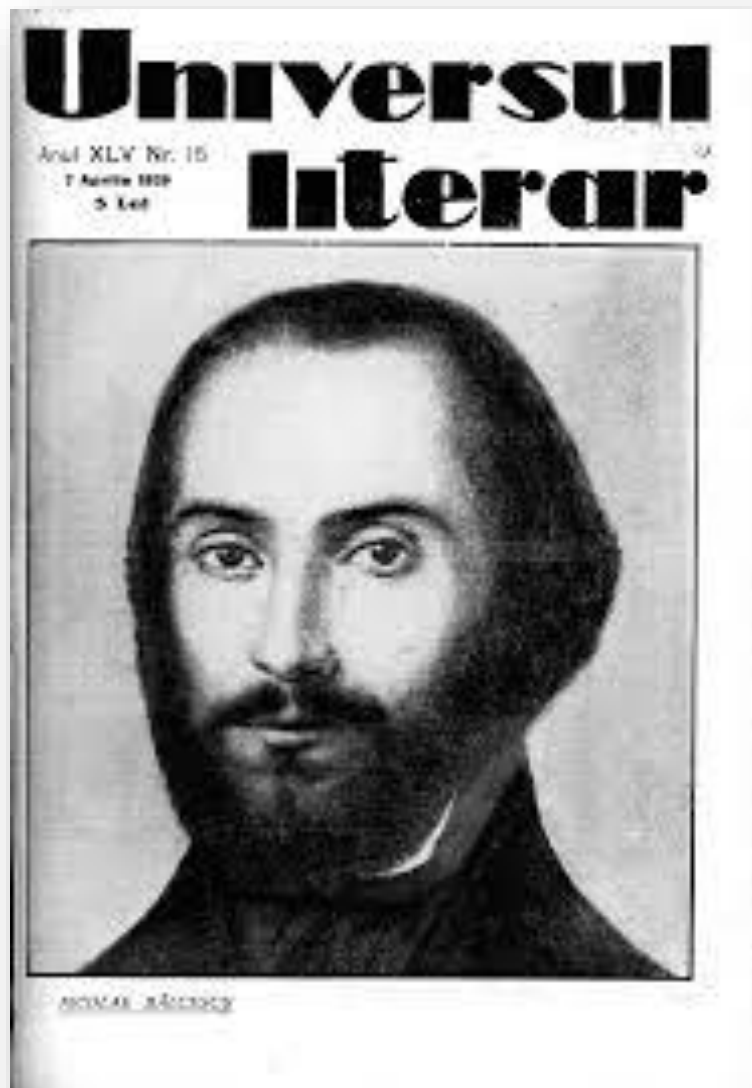
29 Aprilie 1928

Pe copertă: Personalități ale culturii românești, oameni de stat, istorici, actori, pe care Camil Petrescu îi considera exponenți ai spiritualității românești și pe care i-a portretizat în rubrica sa din *Universul literar*, *Galeria sufletului românesc*.

Sursa: Arhiva criticului de teatru Florica Ichim

Anul XLV nr.15
7 Aprilie 1929
Pe copertă: Nicolae Bălcescu

Sursa: Arhiva criticului de teatru Florica Ichim

L'INSTALLATION DU NOUVEAU DIRECTEUR DU THÉÂTRE NATIONAL

M. Marculesco salue le nouveau directeur au nom des sociétaires. A droite : M. Camille Petresco, le nouveau directeur, et à ses côtés, en uniforme, M. Ion Marin Sadoveano, sous-secrétaire d'État aux Arts

---

Preluarea de către Camil Petrescu a funcției de
director al Teatrului Național din București, anunțată
în presa franceză

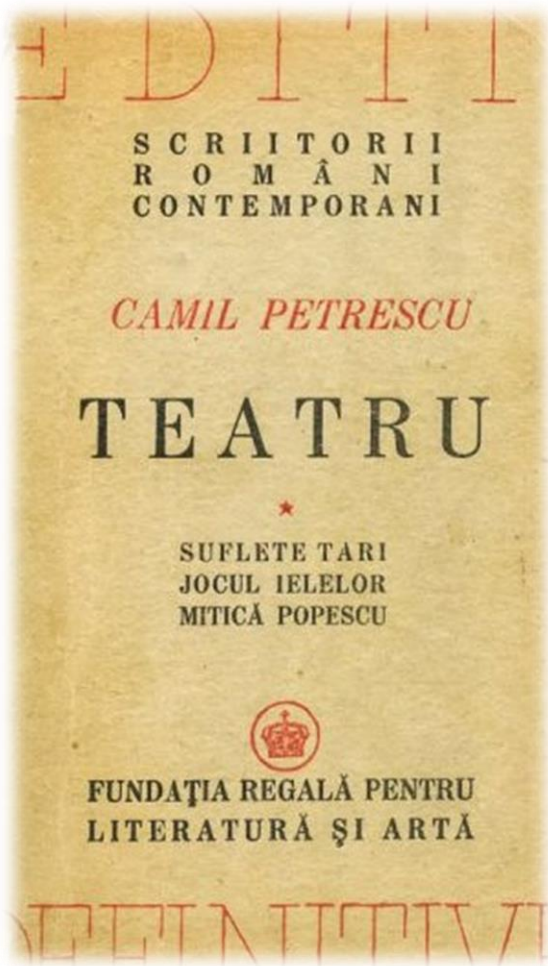

Ediția din 1946

cu semnătura olografă a lui
Camil Petrescu, pentru justificarea tirajului

CAMIL PETRESCU, „TEATRU” ESTE AL PATRUSPREZECELEA VOLUM DIN COLECȚIA „SCRITORII ROMÂNI CONTEMPORANI, EDIȚII DEFINITIVE”. LUCRĂRILE STRĂNSE ÎN PREZENTUL VOLUM AU FOST ALESE DE AUTOR IAR TEXTUL LOR REVIZUIT DE DÂNSUL. ACEASTA EDIȚIE S’A TRAS ÎN DOUĂZECI ȘI ȘASE DE EXEMPLARE PE HÂRTIE VELINĂ VÊRGÊ MATĂ, NUMEROTĂ DE LA 1 LA 2226

Justificarea tirajului:

Camil Petrescu

Sursa: <https://historic.ro/camil-petrescu-teatru-ed-i-a-cu-autograf.html>

T A B L O U

de personalul artistic prezentat la audiții

1. N. Motoc   Didier, din "Curierul de Lyon"
  - 1) Fizic adecvat scenei
  - 5) In general însușiri mijlocii
  - 6) Util

2. N. Parganu   Piedro Antonelli, din Maria Baschkirtzeff
  - 1) Fizic adecvat scenei
  - 5) In general însușiri mijlocii
  - 7) Util

3. Marcela Demetriad - Maria Baschkirtzeff
  - 5) In general însușiri mijlocii
  - 7) Utilă

4. Tilda Radovici   Maria Baschkirtzeff
oarecare:
  - 1) Fizic adecvat scenei
  - 2) Sensibilitate
  - 3) Spontaneitate
  - 4) Inteligență scenică
  - 6) Necesară

5. Mara Neamtu   Breslau, din Maria Baschkirtzeff
(oarecare, 1) Fizic adecvat scenei
  - 8) Nu e necesară teatrului Național

6. Mimi Botta   Breslau, din Maria Baschkirtzeff
oarecare:
  - 1) Fizic adecvat scenei
  - 2) Sensibilitate
  - 3) Spontaneitate
  - 4) Inteligență scenică
  - 6) Necesară

Notațiile lui Camil Petrescu în legătură cu actorii
prezenți la o audiție

Sursa: Arhiva criticului de teatru Florica Ichim

Scene de ansamblu din spectacolul *Danton*, regia Horea Popescu,
Teatrul Național București, 1974

Sursa: <https://sanuuitam.blogspot.com/2018/12/danton.html>

FIȘĂ DE ATELIER

Acum cînd «Danton-ul» lui Camil Petrescu a intrat în a treia sa stagiune, îmi îngădui să-mi reamintesc că nu m-am întîlnit la Național pentru întîia oară cu celebrul personaj al revoluției franceze. Semnasem cu cîțiva ani în urmă, împreună cu Liviu Ciulea, și decorurile la piesa lui Georg Buchner. Două spectacole, două scenografii diferite.

Aici, pornind de la datele specifice textului lui Camil Petrescu, am încercat să răspund aspirației spre monumental a viziunii lui Horea Popescu, lucru deloc dificil, dacă ținem seama de disponibilitățile spațiului scenic al Sălii Mari. De aceea am realizat un dispozitiv scenic menit să sugereze diferitele momente ale piesei și să genereze valori emoționale, folosind o materie unică, un sistem tehnic de mișcare, specific spațiului de joc.

PAUL BORTNOVSKI

Schițe ale scenografului Paul Bortnovschi pentru
spectacolul *Danton*, regia Horea Popescu,
Teatrul Național București, 1974

Sursa: <https://sanuuitam.blogspot.com/2018/12/danton.html>

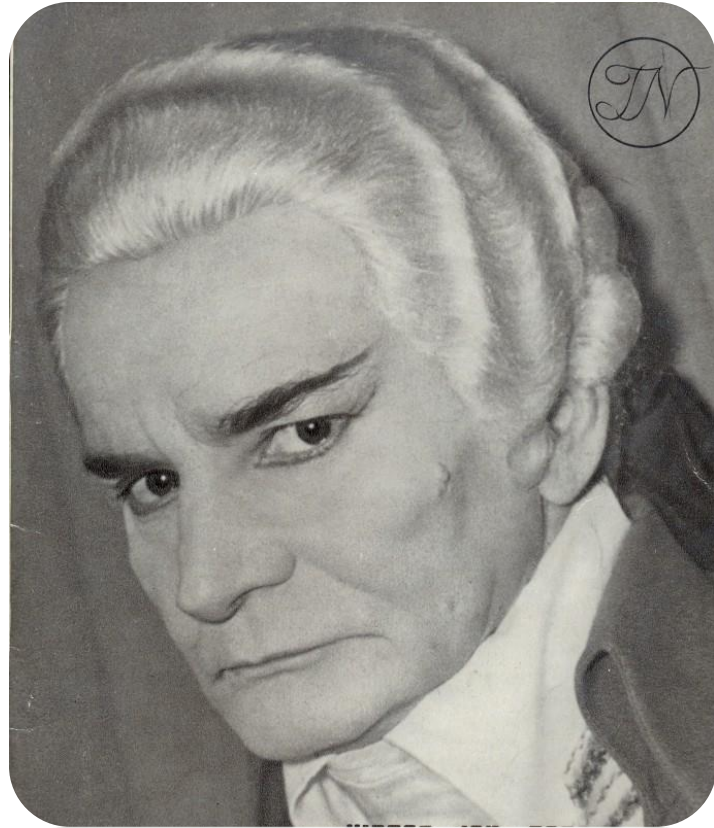

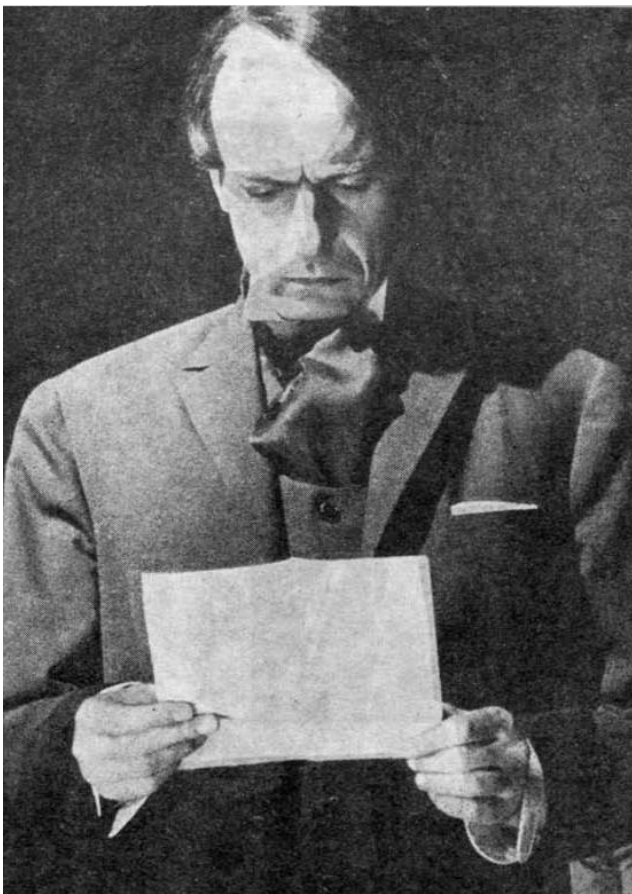
Radu Beligan în Robespierre și
Mircea Albulescu în Danton

spectacolul *Danton*, regia Horea Popescu,
Teatrul Național București, 1974

Sursa: <https://sanuuitam.blogspot.com/2018/12/danton.html>

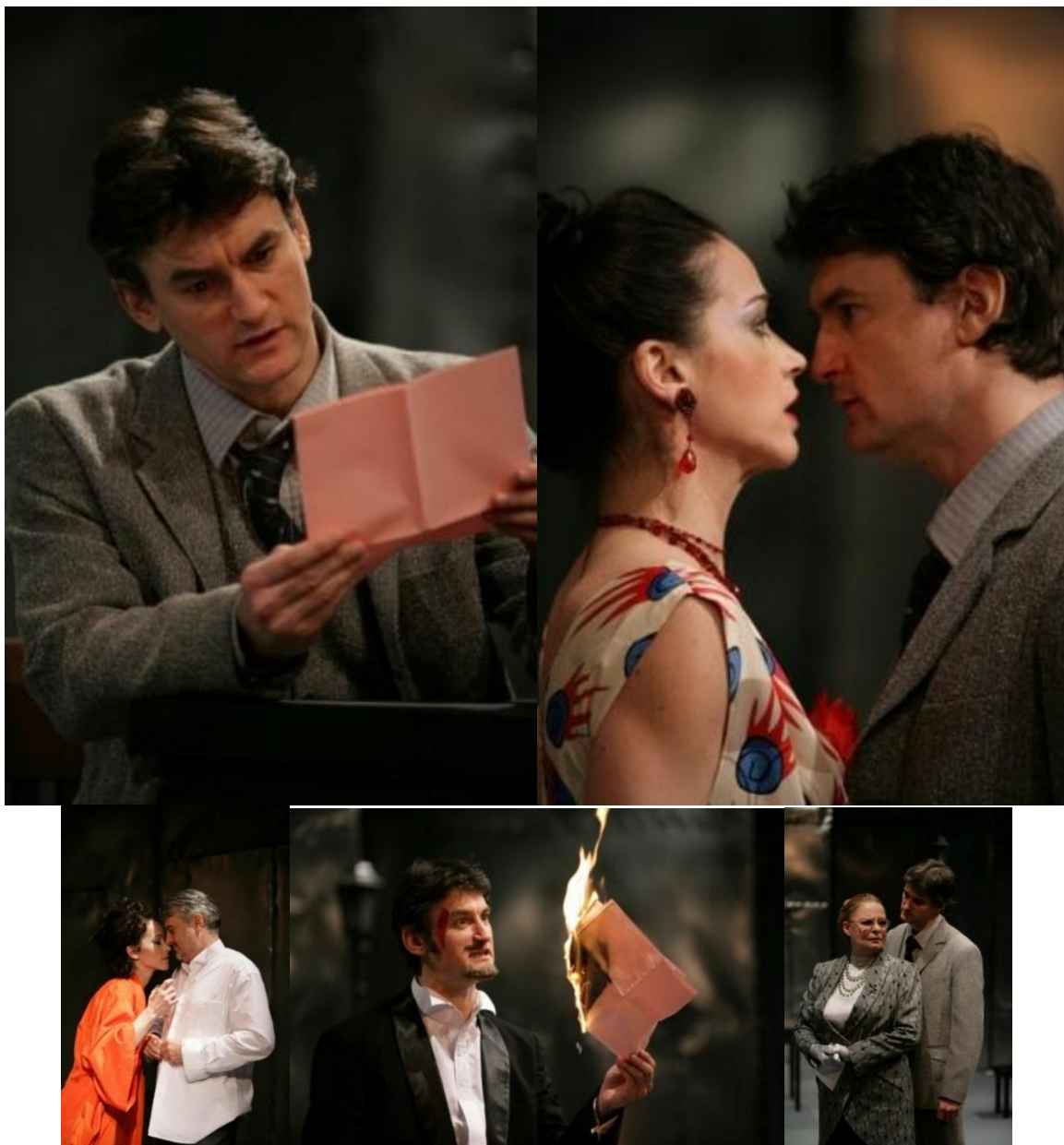

Jocul ielelor de Camil Petrescu
Regia: Crin Teodorescu, Teatrul Mic din București,
1965

Gelu Ruscanu – G. Ionescu-Gion
Maria Sinești – Leopoldina Bălănuță
Șerban Saru-Sinești – George Constantin

Sursa: Revista *Teatrul*, nr. 11, anul X, noiembrie, 1965

Jocul ielelor de Camil Petrescu
Regia: Claudiu Goga
Teatrul Național București, premiera: 12.05.2007

Gelu Ruscanu – Liviu Lucaci
Maria Sinești – Ilinca Goia
Șerban Saru-Sinești – Mircea Rusu
Irena Romescu – Ilinca Tomoroveanu

Sursa: <https://www.tnb.ro/ro/jocul-ielelor>

Sursa: Arhiva Teatrului Mic București

Premiera spectacolului a avut loc la Teatrul Mic, la 15 iunie 1984. Spectacolul a fost distins cu Premiul ATM pentru cel mai bun spectacol pe anul 1984 și premiul ATM pentru cea mai bună interpretare a unui rol masculin, acordat actorului Mitică Popescu. Spectacolul s-a jucat 7 stagii între anii 1984-1990, în peste 450 de reprezentații.

Maestru de lumini – Titi Constantinescu; lumini – Anton Dumitru; pictura – Iulius Meltzer; regia tehnică – Ion Ion; suflor – Constanța Predescu, sonorizare – Mihai Bengeanu, Sorin Roman; mașiniști – Marcel Nica, Mircea Constantin, Petre Hamanu, Marin Păun, Iordache Dumitrescu, Marin Dumitrache; recuziteri – Gigel Ciontu, Anatol Ioachimescu; croitorie femei – Maria Ioniță, Lucreția Teteșan; croitorie bărbați – Dumitru Cucea, Petre Firan; tapițerie – Vasile Apreotesei; mecanică – Florea Mușat, Florea Șerbu; tâmplărie – Marin Rainhard, Alexandru Simion; peruci-machiaj – Marilena Mincu, Dobrița Luca; cabinieră – Iosefina Chicosu, Lucia Bodi, Maria Găman.

Cu sprijinul întreprinderilor: „23 August”, „7 Noiembrie”, „Flacăra Roșie”, „Unirea”, „Select”, „Antilopa”.

Mitică Popescu, musical după Camil Petrescu
Teatrul Mic, Regia: Cristian Hadji-Culea, 1984
Muzica: Nicu Alifantis. Versurile: Alexandru Andrieș

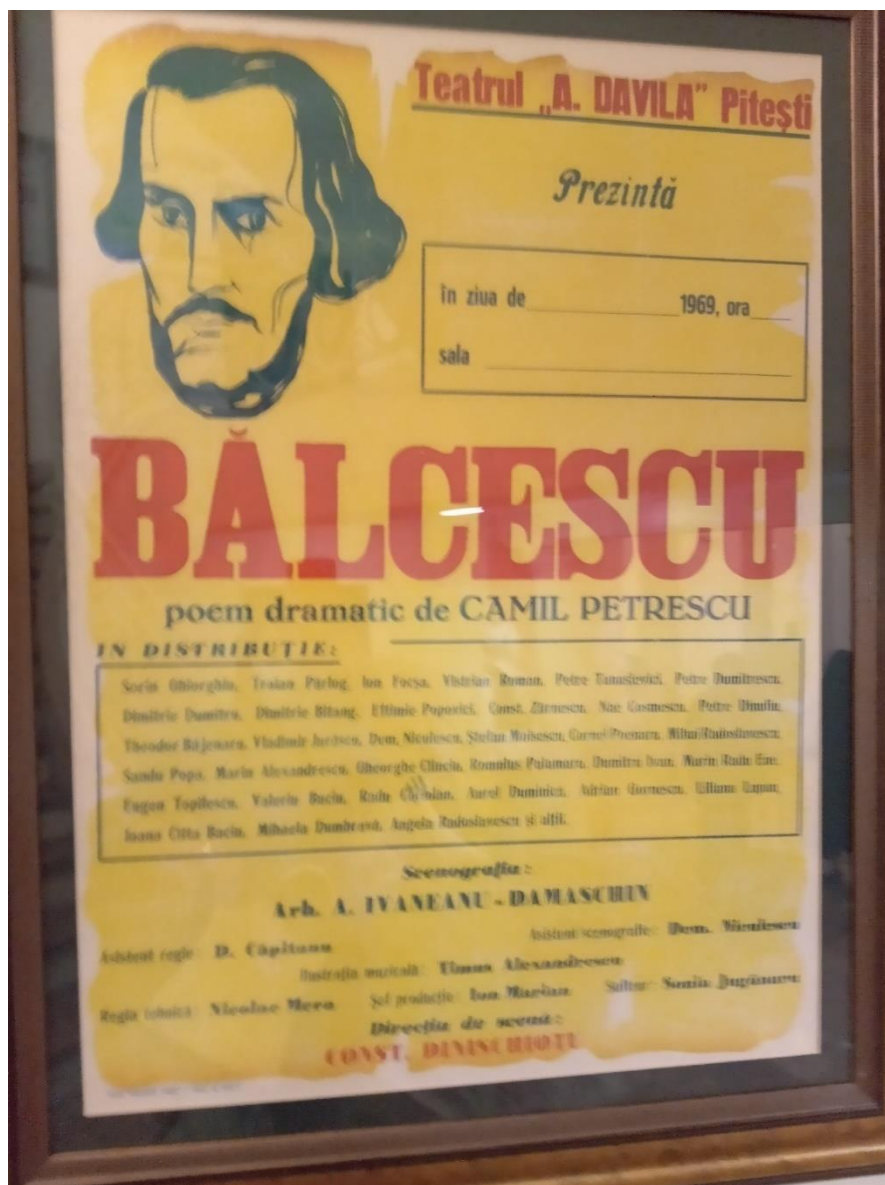
Sursa: <https://alifantis.ro/shop/mitica-popescu/>

Mitică Popescu de Camil Petrescu
Teatrul „Alexandru Davila” Pitești
Premiera: 05.03.1966

Sursa: Arhiva Teatrului „Alexandru Davila” Pitești

Bălcescu de Camil Petrescu
Teatrul „Alexandru Davila” Pitești
Premiera: 13.12.1968

Constantin Dinulescu (Bălcescu) și Cornelia Gheorghiu (Tița Bălcescu)

Bălcescu de Camil Petrescu
Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, Iași
regia: Crin Teodorescu, deschiderea stagiunii 1964 – 1965
Bălcescu – Constantin Dinulescu, Tița Bălcescu – Cornelia Gheorghiu

---

Sursa: Revista *Teatrul*, nr. 12, anul IX, decembrie, 1964

Programul Radio

din ziarul vremii

TEATRU LA MICROFON
Ciclul „Radiodifuziunea în sprijinul
școlii”.

Bălcescu

de CAMIL PETRESCU

Adaptare radiofonică de N. AL. Toscani

DISTRIBUȚIA :

N. Neamțu-Ottonel, Florin Scărlătescu,
George Demetru, Sandu Rădulescu,
Dan Nasta, George Aurelian, Simona
Bondoc, Eugenia Dragomirescu, Aurora
Șotropa, Rodica Suciu, Alexandra Poll-
zu, Ion Gheorghiu, George Carabin, Ha-
ralambie Polizu, Mircea Balaban, Alfred
Demetriu, Vasile Florescu, Matei Ale-
xandru, Cornel Vulpe, Adrian Georgescu,
George Sion, Șerban Iamandi, Sebastian
Radevici, Teodor Berca, Nicolae Mavro-
din, Octavian Cottescu și Septimiu Se-
ver.

Regia muzicală : Nicolae Neagoe.

Regia de studio : Constantin Botez.

Regia tehnică : Ing. George Bulcan.

Regia artistică : Mihai Zirra.

1965

Echipa de creație a spectacolului de teatru
radiofonic *Bălcescu* de Camil Petrescu

1965

Sursa: <https://www.mixcloud.com/xfy1055/biografii-nicolae-balcescu-a-fost-un-istoric-scriitor-%C8%99i-revolu%C8%9Bionar-rom%C3%A2n-teatru/>

Suflete tari de Camil Petrescu

Regia: Cornel Todea, Televiziunea Română, 1979

Andrei Pietraru – Ion Caramitru, Ioana Boiu – Irina Petrescu

Matei Boiu-Dorcani – Mircea Anghelescu, Maria Sinești – Valeria Seciu

Sursa: http://www.tvr.ro/arhiva-de-aur-suflete-tari-de-camil-petrescu_33341.html#view

Maria Sinești – Valeria Seciu

Șerban Saru-Sinești – Victor Rebengiuc

Gelu Ruscanu – Traian Stănescu

Jocul ielelor, regia: Dan Necșulea, Televiziunea Română, 1982

Sursa: http://tvr1.tvr.ro/regizori/dan_nec--ulea_513.html

Gelu Ruscanu – Adrian Pintea, Maria Sinești – Maia Morgenstern

Șerban Saru-Sinești – Ștefan Iordache

Cei care plătesc cu viața după *Jocul ielelor* de Camil Petrescu
Regia: Șerban Marinescu, Casa de Film Patru, 1989

Sursa: <https://www.caravanafilm.ro/cei-care-platesc-cu-viata.aspx>